

УДК 347.122

Наталія Вадимівна ХОДЄЄВА,

*старший викладач кафедри цивільного права та процесу факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук;*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6154-6854>

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗБИРАННЯ ТА ЗБЕРІГАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО СТАН ЗДОРОВ'Я, ЇЇ ОБРОБКИ ТА ПОШИРЕННЯ РОБОТОДАВЦЕМ

У зв'язку з існуванням колізій в законодавстві України щодо здійснення права на інформацію про стан свого здоров'я, існують певні проблеми у визначенні обмежень здійснення даного права. А як результат – у процесі задоволення своїх інтересів між суб'єктами права виникають конфлікти інтересів, які, в свою чергу, приводять до конкуренції суб'єктивних прав.

Так за допомогою обмежень, які полягають у встановленій законодавством певній системі цивільно-правових засобів, які втілюються як безпосередньо через норми права, так і через нормативні акти, так і за допомогою встановлених чітких меж здійснення права на інформацію про стан свого здоров'я можливо досягти усунення існуючої конкуренції між інтересами певних суб'єктів права. Однак необхідно, щоб як межі так і обмеження здійснення права на інформацію про стан свого здоров'я були визначені так, щоб встановити адекватний (співвимірний, розумний, пропорційний) баланс інтересів.

Межі здійснення права на інформацію про стан свого здоров'я, в першу чергу, забезпечуються запровадженням категорій інформації з обмеженим доступом, а саме конфіденційної інформації про стан свого здоров'я. На відміну від відкритої інформації, учасники цивільних правовідносин з приводу інформації про стан свого здоров'я не мають можливості вільно збирати (одержувати), використовувати, поширювати, зберігати конфіденційну інформацію про стан здоров'я фізичної особи – лише за її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки [182, с. 47]. Згідно із законодавством України загальні межі здійснення права на інформацію про стан свого здоров'я визначено ст. 285 ЦК України та ст. 39 Основ законодавства України про охорону здоров'я.

Стосовно до поняття «обмеження здійснення суб'єктивних цивільних прав» М. О. Стефанчук зазначив, що до нього слід віднести поведінку як іншої особи, так і дії відповідних органів, що наділені владними повноваженнями, які спрямовані на унеможливлення здійснення особами своїх суб'єктивних прав повною мірою. Важливою ознакою обмеження здійснення суб'єктивного цивільного права є те, що воно не залежить від волі носія цього суб'єктивного права. При цьому слід зробити застереження, що «обмеження» є реакцією не на поведінку щодо здійснення свого суб'єктивного права, а на іншу (як правило, неправомірну) поведінку [1, с. 63–66].

Подібного погляду дотримується Є. О. Мічурін, який у результаті здійснення певного дослідження визначив обмеження права як механізм правового регулювання, спрямований на охорону прав суспільства та інших уповноважених осіб, та як певну систему цивільно-правових засобів, а також можливість за допомогою певних установлених законодавством заборон, обов'язків чи дозволів впливати на звуження змісту суб'єктивного цивільного права [2, с. 130]. Отже, обмеження здійснення права на інформацію про стан свого здоров'я являють собою саме правомірне втручання в право на інформацію про стан свого здоров'я, та є за своєю суттю випадками правомірного втручання у нього шляхом збирання, зберігання, обробки та поширення інформації про стан здоров'я. Таке втручання передбачено низкою як вітчизняних, так і міжнародних правових актів.

Вперше про необхідність обмежень, яких повинна зазнавати людина при здійсненні своїх прав, було зазначено в 1948 році в Загальній декларації прав людини, а саме в ч. 2 ст. 29, де передбачено, що при здійсненні своїх прав і свобод кожна людина повинна зазнавати тільки таких обмежень, які встановлені законом винятково з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших та забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві.

Так певні обмеження здійснення права на інформацію про стан свого здоров'я пов'язані з її збиранням, зберіганням, постійним оновленням та використанням роботодавцем.

Так законодавчо встановленої необхідності обов'язкового проходження медичних оглядів з метою подальшого отримання певних дозволів.

Згідно з Наказом Міністерства оборони України «Про затвердження Положення про військово-лікарську експертизу та медичний огляд у Збройних Силах України», медичний огляд проводиться з метою виявлення: придатності до військової служби призовників, військовозобов'язаних та показників для правильного розподілу їх за видами Збройних Сил України, родами військ і за військовою спеціальністю згідно зі станом здоров'я та фізичним розвитком; придатності до військової служби за військовою спеціальністю військовослужбовців; придатності кандидатів для вступу до військових навчальних закладів; придатності військовослужбовців, військовозобов'язаних, працівників Збройних Сил для роботи з радіоактивними джерелами та іншими джерелами іонізуючого випромінювання, компонентами ракетного палива та іншими високотоксичними речовинами, радіотехнічними засобами, які утворюють електромагнітні поля; можливості проходження військової служби офіцерами, прапорщиками, мічманами, військовослужбовцями-жінками і проживання членів їх сімей за кордоном, а також необхідності у тривалому спеціалізованому лікуванні і медичному обстеженні членів їх сімей, транспортабельності їх за станом здоров'я [3].

Також з метою виконання ст. 21 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» постановою Кабінету Міністрів України затверджено

перелік професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам. Відповідно їх кадрові служби можуть ознайомлюватися, але виключно з метою встановлення можливості займати певну посаду чи виконувати певну роботу, що, у свою чергу, є імперативним забезпеченням права на життя, здоров'я та безпеку [4].

Отже, здійснення права на інформацію про стан свого здоров'я також може зазнавати обмеження в разі зобов'язання осіб, які мають певні наміри, пов'язані з отриманням певних дозволів (на постановку на військовий облік, дозвіл на подальше проходження військової служби (підтвердження придатності), дозвіл на вступ до військових навчальних закладів (придатність), дозвіл на роботу за певними професіями та інше, відповідно до законодавства) проходити обов'язкові обстеження, з метою отримання повної інформації про стан їх здоров'я.

Так важливою проблемою є збереження інформації про пацієнта за результатами проведених медичних оглядів. Так обов'язком лікаря є занесення результатів обстеження які проводяться лікарями під час медичних оглядів у вищезазначених категорій професій до особистих медичних книжок фізичних осіб, які мають намір займати певну посаду чи виконувати певну роботу. А на підставі цих обстежень медичні працівники повинні зробити висновок стосовно можливості допущення того чи іншого працівника до виконання певного роду робіт, або ж обіймання певних посад. Однак непоодинокими є випадки, коли остаточний діагноз ще не встановлено, а роботодавець попереджається про можливі протипоказання у його робітника, або ж претендента та займану посаду до здійснення певних видів діяльності.

Насамперед, це зумовлено значною мірою тим, що законодавчо закріплені правила проведення медичних оглядів не містять жодних положень стосовно обов'язку лікарів зберігати лікарську таємницю, а роботодавцям в свою чергу не заборонено розголошувати результати медичних оглядів, які містяться в медичних книжках, які знаходяться у них. В свою чергу це свідчить про те, що лікарська таємниця неначе відступає медичними оглядами, які відповідно до чинного законодавства є обов'язковими. Саме тому і постає головна проблема стосовно збереження лікарської таємниці яка впливає з того, що з одного боку відсутня закріплена на законодавчому рівні можливість лікарів попередити про ризики осіб, які можуть захворіти від спілкування з хворим, а з іншого боку обов'язок піклуватися інтересами свого пацієнта.

Також регулювання питань дотримання лікарської таємниці на законодавчому рівні не залишає лікарям жодних можливостей чинити відповідно до норм людської моралі. Нашим медичним працівникам заборонені прояви моралі, щодо лікарської таємниці. Відтак лікарі не діючи відповідно до норм моралі, а також у зв'язку з не закріпленням обов'язку лікарів перевіряти чи є рідство достовірним, порушують норми зберігання книжок з медичними оглядами, що відображається в наданні інформації про стан здоров'я пацієнта усім, хто називається родичами.

Отже умови праці українських лікарів подекуди законодавчо погіршені. Прояви моралі, щодо лікарської таємниці – заборонені. А обурення пацієнтів стосовно неетичної поведінки лікарів постійно зростає. І обираючи вірні слова щоб переконати оточуючих, що діагноз, який поставлений медичним працівником, а також розуміючи хто відкрив таємницю стосовно стану його здоров'я ніяким чином не заважатиме їх спілкуванню, буде вимушений звернутися за правосуддям. У результаті чого отримає досить не чітку відповідь стосовно розголошення лікарської враховуючи законодавчо встановлені межі і обмеження встановленні законодавчо, щодо збирання та зберігання інформації про стан здоров'я, її обробки та поширення роботодавцем.

Список бібліографічних посилань

1. Стефанчук М. О. Межі здійснення суб'єктивних цивільних прав : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2006. 201 с.
2. Мічурін Є. О. Обмеження майнових прав фізичних осіб (теоретико-правовий аспект) : монографія. Харків : ЮрСвіт, 2008. 220 с.
3. Про затвердження Положення про військово-лікарську експертизу та медичний огляд у Збройних Силах України : наказ М-ва оборони України від 14.08.2008 № 402 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1109-08> (дата звернення: 10.04.2019).
4. Про затвердження переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам, порядку проведення цих оглядів та видачі особистих медичних книжок : постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2001 № 559 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/559-2001-p> (дата звернення: 10.04.2019).

Одержано 15.04.2019

УДК 347.122

Михаил Михайлович ХОМЕНКО,

доцент кафедры гражданского права

Киевского национального университета имени Тараса Шевченко,

кандидат юридических наук;

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8031-850X>

ПРАВО НА ЭФФЕКТИВНОЕ СРЕДСТВО ПРАВОВОЙ ЗАЩИТЫ: ПОДХОДЫ ЕВРОПЕЙСКОГО СУДА ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА

Несмотря на лаконичную формулировку, статья 13 Конвенции о защите прав человека и основных свобод (далее – *Конвенция*) считается одним из наименее формально определенных ее положений [1].